

Телень О. Ю.,

аспірантка кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-1390-8179

РОЛЬ І МІСЦЕ ДІЗНАВАЧА У ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОМУ ЗАПОБІГАННІ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

У статті визначено роль і місце дізнавача у загальносоціальному запобіганні кримінальним правопорушенням. Доведено, що загальносоціальні напрями запобігання дізнавачем кримінальним правопорушенням полягають у здійсненні службовою особою підрозділу дізнання визначеної на нормативно-правовому рівні діяльності, яка із застосуванням процесуальних і непроцесуальних заходів впливу спрямована на підвищення рівня ефективності реалізації заходів кримінологічної безпеки шляхом виявлення, нейтралізації, блокування, усунення причин та умов протиправної діяльності, проведення виховного впливу на правопорушника з подальшим створенням передумов для здійснення спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання.

Ключові слова: дізнання, дізнавач, кримінальне правопорушення, кримінологічна безпека, детермінанти (причини та умови), запобігання, загальносоціальний рівень.

Постановка проблеми. Вчинення кримінальних правопорушень – динамічне соціальне явище, яке швидко змінюється відповідно до змін, які відбуваються у суспільстві. Нинішній кризовий період у розвитку України як незалежної держави обумовлений низкою об'єктивних і суб'єктивних причин, що мають як внутрішній, так і зовнішній характер, а тому ефективність боротьби зі злочинністю залежить від ступеня наукового забезпечення та аналітичного супроводження на всіх рівнях, інтенсивності взаємодії вчених і практиків різних дотичних галузей науки у справі формування узгодженого інтегрованого цілісного наукового продукту. Негативні процеси і тенденції, які відбуваються в Україні, вимагають постійного наукового відстеження, глибокого і детального дослідження

криміногенної обстановки, внесення відповідних коректив у стратегію і тактику запобігання злочинності.

Саме такий підхід до проблеми боротьби зі злочинністю загалом та запобігання кримінальним правопорушенням зокрема заснований на концепції комплексного використання всіх можливостей суспільства, держави, громадян у реалізації заходів запобігання кримінальному розвитку подій у масштабі країни, регіону, конкретних криміногенних ситуацій.

Варто наголосити, що сучасні реалії для українського суспільства, перш за все, пов'язані з відкритою зовнішньою агресією, посяганням на державний суверенітет та територіальну цілісність. Разом з тим відкрита війна проти України супроводжується низкою заходів інформаційного, економічного, політичного та кримінологічного характеру, які прийнято сприймати як гібридні загрози, що руйнують суспільство, владу, економічні відносини та соціально-культурні зв'язки зсередини, сприяючи тим самим воєнній агресії загалом. Вивчаючи гібридні загрози у сфері цивільної безпеки в Україні, сучасні дослідники доводять, що найзначніші ризики поширення гібридних загроз стосуються, з-поміж іншого: діяльності незаконних збройних формувань – 56 %; незаконного обігу наркотиків – 54 %; появи нових злочинних схем в економічній сфері – 42 %; діяльності злочинних угруповань, спрямованих на поглиблення кримінального стану та дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної ситуації в Україні – 41 %; експорту на територію України агресором представників кримінального світу – 41 % [1]. Важливим щодо адекватності мінімізації розвитку організованих груп і злочинних організацій в умовах війни та з урахуванням її гібридних форм є достатньо об'єктивне розуміння детермінацій, і особливо в організованих формах вияву, й вироблення ефективних заходів запобігання на різних кримінологічних напрямках. Не винятком стає і діяльність такого суб'єкта, як дізнавач.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічним підґрунтям статті стали праці українських учених, які займалися проблемами профілактичної функції у кримінальному процесі, зокрема: Ю. В. Бауліна, В. В. Голіни,

Б. М. Головкина, О. М. Джужі, В. М. Дрьоміна, А. П. Закалюка, А. Ф. Зелінського, О. Г. Колба, О. М. Литвака, О. М. Литвинова, В. Т. Маляренка, С. С. Мірошніченка, О. Є. Омельченка, В. О. Тулякова, С. С. Чернявського, М. С. Цуцкірідзе та ін. Наукові доробки поіменованих та інших учених містять низку системних положень і висновків, що прямо або опосередковано стосуються кримінологічної системи запобігання кримінальним правопорушенням і створюють передумови для ефективного їх розроблення в умовах реформування кримінального процесуального законодавства та органів кримінальної юстиції України. Водночас їхні дослідження об'єктивно обмежувалися попередніми періодами розвитку кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики, а тому праксеологічні засади діяльності дізнавача щодо запобігання кримінальним правопорушенням розроблені не повною мірою. Зважаючи на вимоги щодо обсягу наукової статті, в цій науковій публікації ми зупинимось лише на загальносоціальному рівні запобіжної діяльності дізнавача.

Метою статті є визначення ролі й місця дізнавача у загальносоціальному запобіганні кримінальним правопорушенням.

Виклад основного матеріалу. У кримінології під загальносоціальними заходами запобігання кримінальним правопорушенням розуміють комплекс перспективних соціально-економічних та культурно-виховних заходів, спрямованих на подальший розвиток і вдосконалення суспільних відносин та усунення або нейтралізацію, разом з тим, причин та умов злочинності [2, с. 143].

Такий рівень запобігання, зауважує О. М. Джужа, характеризується тим, що його складові є невід'ємною частиною соціально-економічного розвитку, поліпшення морально-психічної і духовної сфер суспільства [3, с. 53–54]. При цьому, на переконання В. В. Голіни, основною метою зазначеного запобіжного напрямку є подолання або обмеження криміногенно небезпечних суперечностей у суспільстві, поступове викорінення відомих ще з біблійних часів негативних явищ, створених політичними, економічними, психологічними, ідеологічними та іншими чинниками виникнення кримінального

потенціалу в суспільстві (економічні й політичні кризи, небезпечне майнове розшарування населення, безробіття, затримка заробітної плати, існування на межі виживання переважної частини населення, занепад моралі, проституція, наркоманія, алкоголізм, безпритульність тощо) [4, с. 19].

Дієвість забезпечення внутрішньої безпеки суспільства зумовлюється множинністю факторів: об'єктивних та суб'єктивних, матеріальних і духовних, практичних та теоретичних, явних і латентних тощо. Вбачаючи це, загальносоціальна профілактика здійснюється в суспільстві загалом. Не маючи адресного характеру, вона спрямована на усунення чинників і криміногенних загроз узагалі, що сприяє їх послабленню або нейтралізації. Загальносоціальні заходи, не маючи своїм безпосереднім призначенням протидію злочинності і запобігання злочинності, створюють суттєві передумови, що унеможливають існування злочинності як соціального явища. Мається на увазі, що об'єктивно існуючою закономірністю безпеки є її безпосередня залежність від сукупності ризиків та криміногенних загроз, які зумовлюють небезпеку [5, с. 153].

Наука, теорія і практика суспільного розвитку переконливо свідчать про те, що завдання із запобігання кримінальним правопорушенням неможливо вирішити, абстрагуючись від системи суспільних відносин, від суспільства, в якому живе і діє людина, за законами якого формується спосіб її життєдіяльності. Це особливо важливо мати на увазі тепер, коли ускладнюється динамізм суспільного життя, відбувається диференціація соціальних зв'язків і відносин, що, безумовно, впливає як на зміну об'єктів профілактики, так і на її методи. На сьогодні запобігання кримінальним правопорушенням набуває властивостей своєрідного загальносоціального регулятора суспільних відносин. Це пов'язано насамперед із послідовною демократизацією суспільного життя і зростанням питомої ваги рішень, що свідомо приймаються людьми на основі правильно усвідомлених суспільних та особистих інтересів. Однак нерідко трапляються такі суперечності між людьми, особистістю і суспільством, які протистоять

суспільному розвитку. Подолання таких негативних соціальних явищ ускладнене без запобігання загалом і загальносоціальних його заходів зокрема [6]. Тому послідовна реалізація заходів загальносоціального характеру сприяє утворенню такої атмосфери в суспільстві, яка ускладнювала б вчинення кримінальних правопорушень і формування їх мотивації за сприятливих ситуацій. Будучи частиною складної, багатогранної системи запобігання, до загальносоціальних заходів запобігання належать практично всі соціально-економічні перетворення нашого суспільства на сучасному етапі.

Отже, загальносоціальні напрями запобігання дізнавачем кримінальним правопорушенням полягають у здійсненні службовою особою підрозділу дізнання визначеної на нормативно-правовому рівні діяльності, яка із застосуванням процесуальних і непроцесуальних заходів впливу спрямована на підвищення рівня ефективності реалізації заходів кримінологічної безпеки шляхом виявлення, нейтралізації, блокування, усунення причин та умов протиправної діяльності, проведення виховного впливу на правопорушника з подальшим створенням передумов для здійснення спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання.

До системоутворюючих ознак, що становлять зміст цього поняття, необхідно віднести такі з них:

Перша ознака – це є діяльність дізнавачів, що визначена на нормативно-правовому рівні.

Враховуючи, що нормативно-правове забезпечення діяльності дізнавача дуже велике за обсягом для безпосереднього висвітлення в межах цієї публікації, необхідно з цього приводу зауважити, що значна кількість норм тих законодавчих актів, які регулюють кримінальну процесуальну діяльність, містять у собі загальносоціальні положення, що стосуються цієї проблематики.

Зокрема, відповідно до розділу 5 Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України (2020 р.), під час досудового розслідування кримінальних проступків дізнавач самостійно приймає процесуальні рішення, крім випадків, коли закон передбачає прийняття (ухвалення) рішення

слідчого судді, суду чи згоду прокурора, і є відповідальним за законне та своєчасне виконання цих рішень. У межах таких повноважень дізнавач зобов'язаний:

1) дотримуватися вимог Конституції, Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) та законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України та інших нормативно-правових актів з питань досудового розслідування;

2) забезпечувати повне, усебічне та неупереджене розслідування кримінальних проступків у межах строків, установлених КПК України;

3) виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі;

4) забезпечувати реалізацію в повному обсязі прав і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження;

5) не розголошувати відомості, що становлять державну чи іншу таємницю, що охороняється законом, інформацію про приватне (особисте і сімейне) життя особи та інші відомості, здобуті під час розслідування кримінальних проступків;

6) не вчиняти будь-яких дій, які можуть викликати сумнів у його об'єктивності та неупередженості;

7) у разі наявності підстав, передбачених ст. 77 КПК України, заявляти самовідвід від участі в кримінальному провадженні в порядку, визначеному ст. 80 КПК України [7].

Друга ознака – ця діяльність спрямована на нейтралізацію, блокування, усунення тощо детермінант, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень.

У контексті тематики цієї наукової публікації (принагідно до досліджуваного рівня запобігання) необхідно акцентувати увагу на деякі особливі моменти діяльності дізнавача, що мають стосунок до реалізації заходів загальносоціального запобігання кримінальним правопорушенням.

Повноваження дізнавача усувати причини і умови розслідуваного кримінального проступку впливають, насамперед, із загального завдання кримінального судочинства, обумовленого вимогами держави щодо протидії злочинності й усунення всіх причин, які її породжують. Вони впливають

також із процесуальної і соціальної функцій дізнавача та його становища як особи, яка провадить досудове розслідування. Оскільки взаємозалежні між собою причини і умови вчинення кримінальних проступків, маючи значну тривалість у часі, виявляють свою дію в різних сферах суспільного життя, усунення їх, звичайно, вимагає спільних зусиль дізнавача і відповідних органів, установ та громадських організацій. Провідною стороною у цій взаємодії є дізнавачі, які стимулюють діяльність усіх інших суб'єктів запобігання, широко використовують допомогу громадськості для виявлення й усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень.

Водночас у чинному КПК України [8] немає спеціальної норми, яка передбачала б обов'язок органу досудового розслідування виявляти причини й умови вчинення кримінального правопорушення і реагувати на них відповідним поданням (на зразок ст. 23 і ст. 23-1 у КПК України 1960 р.). Це пов'язано з позицією Європейського суду з прав людини у справі «Дактарас проти Литви» щодо необхідності суворого дотримання принципу презумпції невинуватості як однієї зі складових вимог справедливого судового розгляду. Зокрема, на думку Суду, виявлення причин і умов вчинення кримінального правопорушення й реагування на це відповідним процесуальним документом – поданням дізнавача, слідчого або прокурора, є достатньою підставою для припущення, що посадова особа може вважати підозрюваного або обвинуваченого винним у вчиненні кримінального правопорушення і це може бути свого роду тиском на суд, який постановляє вирок [9; 10].

Разом з тим, на противагу такої позиції, варто погодитись з висновком В. М. Юрчишина [11, с. 157] про необхідність віднесення причин й умов, які сприяли вчиненню кримінальних правопорушень, до обставин, які підлягають доказуванню, тобто доповнення ст. 91 КПК України, якою встановлено предмет доказування у кримінальному провадженні, новим пунктом 8. Таке доповнення цієї статті, без сумніву, сприятиме подальшій активізації запобіжної діяльності уповноважених суб'єктів

(сторін) кримінального провадження (серед яких і дізнавач) й одночасно – зміцненню законності та правопорядку в державі.

Також вбачається необхідним доповнення КПК України новими статтями, зокрема:

ст. 92-1 «Обставини, що підлягають встановленню при доказуванні причин кримінального правопорушення.

1. При доказуванні безпосередніх причин кримінального правопорушення необхідно встановити: 1) несприятливі умови формування особи підозрюваного, що зумовили виникнення в нього антигромадських поглядів і звичок; 2) обставини життя підозрюваного, в яких він знаходився перед вчиненням кримінального правопорушення, під впливом яких у нього виник намір його вчинити.

2. При доказуванні безпосередніх умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, слід встановити недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій, посадових та інших осіб, внаслідок яких стало можливим його вчинення та заподіяння шкоди»;

ст. 92-2 «Подання дізнавача, слідчого, прокурора в кримінальному провадженні.

1. Дізнавач, слідчий, прокурор, встановивши в ході досудового розслідування причини і умови, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, вносять у відповідний державний орган, громадську організацію, установу, підприємству незалежно від форм власності або посадовій особі подання про вжиття заходів для усунення цих причин і умов.

2. Не пізніше місячного строку за поданням має бути вжито необхідних заходів і про результати поінформовано особу, яка надіслала подання.

3. У разі залишення подання без розгляду дізнавач, слідчий, прокурор зобов'язаний ужити заходів, передбачених статтями 254–257 Кодексу України про адміністративні правопорушення».

Третя ознака – загальносоціальне запобігання кримінальним правопорушенням, що здійснюється органами

дiзнання, спрямоване в тому числi й на пiдвищення рiвня ефективностi реалiзацiї державної соцiальної полiтики.

У цьому аспектi практика переконує, що можливостi кримiнального впливу як регулятора людської поведiнки принципово обмеженi. Кримiнальнi протиправнi вияви серед осiб, якi одного разу покаранi за вчинення кримiнального правопорушення позбавленням волi, набагато вищi, нiж серед iншого населення. Цей загальновiдомий факт сам собою свiдчить про те, що запобiгання кримiнальним правопорушенням вiдкриває куди ширшi можливостi боротьби зi злочиннiстю у суспiльствi, нiж iншi заходи.

У сучаснiй державi необхідно мати Стратегiю запобiгання кримiнальним правопорушенням, розраховану на комплексне застосування економiчних, полiтичних, соцiальних та правових факторiв. Дiя такої комплексної програми запобiгання потребує обов'язкового вклучення й суб'єктiв кримiнальної процесуальної дiяльностi.

Вiдповiдна Стратегiя запобiгання буде дiєва в тому випадку, якщо буде максимально повно зрозумiла та цiлеспрямована дiяльнiсть кожного суб'єкта. Важливiсть запобiжної дiяльностi дiзнавача визначається не лише тим, що вiн є обов'язковим суб'єктом у загальнiй системi запобiгання кримiнальним правопорушенням, а й насамперед тим, що саме у його дiяльностi вiдбувається найперший контакт з протиправним дiянням, з його результатами та наслiдками. Важливiсть запобiжної дiяльностi дiзнавача визначається також i тим, що ця дiяльнiсть є основою активiзацiї дiяльностi iнших суб'єктiв запобiгання.

У ходi розслiдування кримiнального проступку найповнiше розкриваються причини та умови, що сприяли його вчиненню. Аналiз причин та умов вiдкриває можливостi для розроблення та здiйснення дiєвих заходiв щодо їх усунення. Дiзнавач може виявити не лише причини та умови, що безпосередньо впливають на вчинення конкретного кримiнального правопорушення, але також i дефекти в роботi органiзацiй, установ, посадових осiб тощо, якi призвели до появи зазначених причин та умов. Дiзнавач має з'ясувати, хто з суб'єктiв соцiальної профiлактики не виконав своїх обов'язкiв у цьому

напрямі, що призвело до вчинення протиправного діяння. Чітка, цілеспрямована діяльність дізнавача із запобігання кримінальним правопорушенням – найважливіший елемент спільної боротьби зі злочинністю.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дало підстави визначити, що загальносоціальні напрями запобігання дізнавачем кримінальним правопорушенням полягають у здійсненні службовою особою підрозділу дізнання визначеної на нормативно-правовому рівні діяльності, яка із застосуванням процесуальних і непроцесуальних заходів впливу спрямована на підвищення рівня ефективності реалізації заходів кримінологічної безпеки шляхом виявлення, нейтралізації, блокування, усунення причин та умов протиправної діяльності, проведення виховного впливу на правопорушника з подальшим створенням передумов для здійснення спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання.

До системоутворювальних ознак, що становлять зміст цього поняття, віднесено такі: 1) це є діяльність дізнавачів, що визначена на нормативно-правовому рівні; 2) ця діяльність спрямована на нейтралізацію, блокування, усунення тощо детермінант, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень; 3) загальносоціальне запобігання кримінальним правопорушенням, що здійснюється органами дізнання, спрямоване в тому числі й на підвищення рівня ефективності реалізації державної соціальної політики.

У рамках загальносоціальних напрямів запобігання, з метою закріплення запобіжної функції у кримінальному процесі, запропоновано ч. 1 ст. 91 КПК України доповнити пунктом такого змісту: «8) причини та умови, які сприяли вчиненню кримінальних правопорушень», а також новими статтями: ст. 92-1 «Обставини, що підлягають встановленню при доказуванні причин кримінального правопорушення», ст. 92-2 «Подання дізнавача, слідчого, прокурора в кримінальному провадженні».

Список використаних джерел

1. Kovalchuk T. I., Korystin O. Y., Sviridyuk N. P. Hybrid threats in the civil security sector in Ukraine. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 147. С. 163–175.

2. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2014. 440 с.

3. Кримінологія : навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : Прецедент, 2009. 348 с.

4. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посіб. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.

5. Нікітін Ю. В. Протидія злочинності в системі забезпечення внутрішньої безпеки українського суспільства : монографія. Київ : Національна академія управління, 2009. 373 с.

6. Голіна В. В., Колодяжний М. Г. Сучасна нормативно-правова база та практика державного програмування протидії злочинності в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2011. Вип. 21. С. 46–59.

7. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20.05.2020 р. № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text> (дата звернення: 17.02.2024).

8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

9. Справа «Дактарас проти Литви» (Dactaras v. Lithuania) : рішення Європейського суду з прав людини від 24.11.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_005#Text (дата звернення: 17.02.2024).

10. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : наук.-метод. посіб. для суддів. 2-ге вид. Київ, 2015. 208 с.

11. Юрчишин В. М. Місце і роль прокурора у досудовому розслідуванні та їх відображення в теорії, законодавстві і практиці : монографія. Чернівці : Родовід, 2013. 307 с.

Telen O.,

Postgraduate of the Department of Criminal,
Criminal and Executive Law and Criminology,
Penitentiary Academy of Ukraine,
Chernihiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-1390-8179

THE ROLE AND PLACE OF THE INQUIRER IN THE GENERAL SOCIAL PREVENTION OF CRIMINAL OFFENSES

The article defines the role and place of the inquirer in the general social prevention of criminal offenses.

It has been proven that the general social directions of preventing criminal offenses by the inquirer consist in the implementation by the official of the inquiry unit of the activity defined at the regulatory and legal level, which, with the use of procedural and non-procedural measures of influence, is aimed at increasing the level of effectiveness of the implementation of criminological security measures by identifying, neutralizing, blocking, eliminating causes and conditions of illegal activity, carrying out an educational influence on the offender with the further creation of prerequisites for the implementation of special criminological and individual preventive measures.

The system-forming features that make up the content of this concept include the following: 1) it is the activity of inquirers, which is defined at the regulatory and legal level; 2) this activity is aimed at neutralizing, blocking, eliminating, etc. determinants that contribute to the commission of criminal offenses; 3) general social prevention of criminal offenses carried out by inquiry bodies, aimed, among other things, at increasing the level of effectiveness of state social policy implementation.

Within the framework of general social directions of prevention, with the aim of consolidating the preventive function in the criminal process, part 1 of Art. 91 of the Criminal and Procedural Code of Ukraine should be supplemented with the following clause: «8) reasons and conditions that contributed to the commission of criminal offenses», as well as new articles: Art. 92-1 «Circumstances to be established when proving the causes of a criminal offense», Art. 92-2 «Submission of the inquirer, investigator, prosecutor in criminal proceedings».

Key words: *inquiry, inquirer, criminal offense, criminological security, determinants (causes and conditions), prevention, general social level.*

References

1. Kovalchuk, T. I., Korystin, O. Y. and Sviridyuk, N. P. (2019), "Hybrid threats in the civil security sector in Ukraine", *Problems of legality*, vol. 147, pp. 163–175.
2. Holina, V. V., Holovkin B. M., Valuiska M. Yu. et al. (2014), *Criminology*, textbook, Pravo, Kharkiv.
3. Dzhuzha, O. M., Vasylevych V. V., Kolb O. H. et al. (2009), *Criminology*, study guide, Pretsedent, Kyiv.
4. Holina, V. V. (2011), *Crime prevention (theory and practice)*, study guide, National Law Academy of Ukraine, Kharkiv.
5. Nikitin, Yu. V. (2009), *Anti-crime activity in the internal security system of Ukrainian society*, monograph, National Academy of Management, Kyiv.
6. Holina, V. V. and Kolodiaznyi, M. H. (2011), "Modern normative legal framework and practice of state programming to combat crime in Ukraine", *The issues of combating crime*, vol. 21, pp. 46–59.
7. Ukraine (2020), *On the approval of the Regulation on the organization of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine* : Order, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text> (accessed 17 February 2024).
8. Ukraine (2013), *Criminal and Procedural Code of Ukraine* : Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.
9. European Court of Human Rights (2000), *Case of Dactaras v. Lithuania*, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_005#Text (accessed 17 February 2024).
10. Fulei, T. I. (2015), *Application of the practice of the European Court of Human Rights in the administration of justice*, scientific and methodological guide for judges, 2nd ed., Kyiv.
11. Yurchyshyn, V. M. (2013), *The place and role of the prosecutor in the pre-trial investigation and their reflection in theory, legislation and practice*, monograph, Rodovid, Chernivtsi.